

Zápis z 2. jednání Výboru pro krajinu, vodu a biodiverzitu RVUR

čtvrtek 15. 1. 2015, 12:00-16:00, Úřad vlády, nábřeží Edvarda Beneše 4, Praha 1, sál 47

Přítomné členky a členové: Jiří Bendl, Vladimír Dolejský, Jan Dušek, Pavel Kindlmann, Jiří Klápště, Karel Kříž, Věra Kučová, Josef Rydlo, Klára Salzman, Jiří Stonawski, Martin Stránský, Bořivoj Šarapatka, Veronika Vilímková, Václav Zámečník

Zástupci členů: Jiří Mach (MŽP), Petr Lepeška (MMR),

Hosté: Anna Kárníková (ŘO pro udržitelný rozvoj ÚV), Pavel Šremer (STUŽ),

Omluveni: Josef Fanta, Jakub Hruška, Jan Gallas, Josef Nistler, Martina Pásková, Alena Salašová, Tomáš Sklenář, Petr Sklenička, Vladimír Špidla, Karel Vrána.

Průběh jednání:

1) Byl odsouhlasen zápis a závěry z jednání výboru konaného dne 12. 11. 2014.

2) Pracovní skupina pro biodiverzitu

Cíle a plán práce prezentovala Veronika Vilímková (v příloze). Vyzvala další zájemce k účasti v pracovní skupině pro biodiverzitu. **Strategie biologické rozmanitosti (2005 – 2015)** bude aktualizována. Bude rozposlána struktura Strategie (únor) ke konzultaci, cíle a indikátory k plnění. Stávající indikátory plně nevyhovují. V březnu bude strategie rozeslána, dále v létě bude zpracována a na podzim připravena ke schválení vládě. Bude potřeba stanovení národních cílů a ukazatelů (blíže na str. www.mzp.cz). Aktualizovaná strategie bude obsahovat dlouhodobou vizi (rámeček), stanovení prioritních oblastí, cíle a vyplývající úkoly pro gestory k naplnění cílů a 20 mezinárodních cílů, které budou reflektovány v národní strategii.

Pracovní skupina bude informovat, jak pokročila v připomínkování materiálů, které budou rozeslány. Presentace obsahuje i odkazy na mezinárodní ochranu biologické rozmanitosti. Na MŽP má na starosti Mezinárodní úmluvu o biologické strategii Jiří Mach (jiri.mach@mzp.cz).

Diskuse nad problematikou ekosystémových služeb bude vítána a bude začleněna do Strategie biologické rozmanitosti i dalších strategií.

Zpracovávání eliminace škodlivých dotací bude zahájeno od prvního čtvrtletí

Byla podána informace o přístupu k mezinárodní platformě IPBES (www.ipbes.net) na ochranu biodiverzity. Proběhlo 3. plenární zasedání v Bonu, kterého se účastnil dr. Plesník a hledají se cesty jak se zapojit více do této platformy.

Diskuse:

Výbor řešil existenci stávajícího hodnocení. Byla zpracována studie na odstranění škodlivých dotací, jež je jedním z cílů EU. Zatím nejsou podrobné SWOT analýzy a je jen obecné vyhodnocení škodlivých dotací v ČR. Je důležitá i metodika na identifikaci škodlivých dotací pro zemědělství. Je důležité dotace nejen identifikovat, ale i průběžně odstraňovat ve spolupráci s MZe, MPO, MD i MF, které mají o řešení zájem. Nejúčinnější mechanismus odstraňování škodlivých dotací se hledá. Významný prostor je i v rámci evaluací OP a především ve spolupráci při tvorbě výzev do operačních programů s jednotlivými gestory a ministerstvy, tak jak např. nabídlo MMR v oblasti udržitelné dopravy. Problematiku škodlivých dotací je potřeba řešit aktuálně nyní v průběhu stávajícího období. Je důležité nabídnout resortům metodiky k posuzování škodlivých dotací a spolupracovat s nimi. Resorty včetně MZe mají o správné posuzování i cílení dotací zájem. Společná zemědělská politika EU není zatím dostatečně příznivá pro biodiverzitu i krajinu. Vhodné bude vypracovat SWOT analýzu k jednotlivým pobídkám. Zatím je jen jedna studie ke škodlivým dotacím, ale bude velmi vítána spolupráce na dalším směřování. Ve spolupráci s resorty by tvorba metodik byla výhodou.

V rámci Strategie biologické rozmanitosti kromě ochrany je dobré i vytváření nových podmínek např. v sídlech, která mohou být též novým prostorem pro biologickou rozmanitost. Ve strategii se počítá nejen s ochranou, ale i s tvorbou - tedy se zlepšováním podmínek pro biodiverzitu, nejen její udržování.

Strategie navazuje na plnění mezinárodních závazků a při tvorbě se počítá s účastí veřejnosti. Ochrana mezinárodní ochrany biodiverzity bude též ve Strategii biologické rozmanitosti obsažena. Iniciativa v oblasti udržitelné spotřeby i výroby, dovozu i získávání si veřejného mínění z hlediska ochrany světové biodiverzity bude vítána. Pracovní skupina by měla vymyslet cestu i nástroje. Skupina by měla předkládat podklady i impulsy od odborníků, co kde hoří a ochranu biodiverzity komunikovat se všemi výbory a používat i účinné marketingové nástroje.

Závěry:

Výbor prodiskutoval a příznivě přijal zaměření plánu práce pracovní skupiny pro biodiverzitu. Plán bude průběžně doplňován o naléhavá témata.

Výbor bude spolupracovat na aktualizaci Strategie biologické rozmanitosti již během prvního pololetí 2015.

Problematiku škodlivých dotací je potřeba řešit již nyní v průběhu stávajícího období ve spolupráci s resorty a gestory, při formulaci zadávací dokumentace, při formulaci výzev k OP a jednotlivým pobídkám.

Je vítána iniciativa na ochranu světové biodiverzity na základě široké spolupráce.

3) Pracovní skupina pro vodu

Cíle a plán práce pečlivě představil Jan Dušek (v příloze).

Kromě jiného zmínil návaznost na pracovní skupinu „voda – sucho“, kvantifikaci měkkých i tvrdých opatření k redukci povodní, hodnocení ekosystémových služeb, samočisticí schopnosti toků. Byl vyzdvižen význam vzorových nájemních smluv k půdě, které mohou zlepšit zajištění kvality využívání krajiny. Žádoucí je vize cílového stavu vodního režimu v krajině a bezkonfliktní využívání niv.

Diskuse:

Odkaz historického rybníkářství zlepšuje vodní režim v krajině a zlepšuje retenční potenciál krajiny s využitím starších hrázek nebo zaniklých rybníků.

Ne všechna technická historická díla jsou však vhodná pro obnovu. Mnohdy je žádoucí (jako v povodí Ohře) se nebát rušit jezy, tam kde již nejsou potřebné. Je vítáno obnovení tahu migrujících ryb od moře.

Prostor kolem vody má nezastupitelné role migrační a rekreační a měla by být zajištěna i svoboda pohybu. Za sto let se uměle a násilně zkrátila délka říčních toků o 30 procent. Je potřeba revidovat nevhodné zákroky a navracet meandry do krajiny.

Pro revitalizaci a renaturaci byly vytvořeny podmínky i s finančními částkami ke zlepšení. Problémem je dostupnost půdy, vlastnictví, nejsou dostatečné peníze na výkupy pozemků, někdy se naráží na ochotu správců povodí. Je snahou zajistit pro revitalizaci pozemky z rezerv státní půdy, kde by mohlo být k dispozici i potřebných několik desítek tisíc ha. Využití státních rezerv by přispělo k navracení pozemků do přírodě blízkého stavu.

Objevuje se voda na zemědělských pozemcích z dožitých odvodňovacích zařízení, kdy je možnost opravy nebo vhodné navrácení mokřadu do původních míst.

Stokholm dotáhl čištění jezera ve městě pro koupání až na úroveň pitné vody. Řada měst a obcí v ČR by mohla mít podobné cíle s vodními toky na svém území pro rekreaci, avšak je potřeba jim pomoci.

Je doporučeno řešit i nanočástice na bázi stříbra, které mají vliv na biodiverzitu a na bakterie, věnovat se přirozeným toxinům, toxinům vznikajícím halogenací (chlorací) fulvinových i huminových kyselin a rovněž věnovat pozornost i důlním vodám, které zpravidla obsahují řadu toxických látek.

Závěry:

Výbor prodiskutoval a příznivě přijal zapracování námětů i zaměření plánu práce pracovní skupiny pro vodu. Plán bude průběžně doplňován o naléhavá témata.

Práce se soustředí na témata, kde je významně potřeba koordinace resortů i dalších subjektů.

4) Pracovní skupina pro krajinu

Cíle a plán práce pečlivě představil Jiří Klápště (v příloze).

Dále zdůraznil aktualizaci Státního programu na ochranu přírody a krajiny, vizi krajiny, politiku krajiny a potřebnou konkretizaci opatření. Ze všech pracovních skupin bude potřeba vstříbat problematiku, ztotožnit se s ní konsenzem a ukázat, jak problémy řešit.

Pan premiér by mohl koordinovat resorty směrem k podpoře udržitelné krajiny, podpořit vstřícnost resortů k řešení problematiky krajiny. Konkretizace témat je potřeba na základě zkušeností z praxe a každý by měl přinášet návrhy na řešení, pomoci tak resortům, definovat cíle i definovat vizi. Zatím jsme např. nepřipraveni na klimatickou změnu, schválení dokumentu Strategie adaptace na klimatickou změnu musí být též schválen do roku 2016 a je nutnou podmínkou pro uvolňování peněz na dotační prostředky operačních programů. Provázanost opatření bude významným polem působení výboru.

Ve spolupráci s MZe je potřeba řešit velikost půdních bloků a zemědělské hospodaření i v souvislosti s dotacemi, kdy je zásadní potřeba zmenšit velikost půdních bloků.

Je důležité zaměřit pozornost na zemědělský půdní fond a jeho ochranu, řešit povodně, sucho, připravovat studie krajiny (MMR ve spolupráci s MŽP) a zlepšovat zacházení s krajinou,

Diskuse:

Doporučuje se rozvinutí celonárodní diskuse ke krajině i ve spolupráci s výborem pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji a podpořit aktivity i finančně. Je třeba poskytovat ostatním výborům RVUR informace v rámci synergie.

Pojmosloví bude významné i z hlediska porozumění problematiky ostatními resorty. Svod analýzu ke krajině je potřeb zpracovat a rovněž řešit právní rámec pro krajinu.

Pojmosloví je důležité i pro zapojení veřejnosti. Pojmosloví např. u termínu „doplňování uživatelské infrastruktury“ může mít různý obsah a být tak zdrojem i nežádoucích dotací a opatření.

Jakmile vznikne odborný názor nebo studie, je potřeba informace implementovat do vzdělávání prostřednictvím MŠMT i VVUR. Otevírá se možnost snadné implementace do vzdělávacích programů škol. MŠMT však neřeší vzdělávání dalších obyvatel a je třeba nalézt účinnou cestu k mimoškolním obyvatelům.

Je důležitá precizace a čištění pojmů a rovněž se velmi přesně shodnout na cílech v krajině. Je potřeba nalézt pro jednotlivé typy krajiny existující problémy a provést rešerši existujících nástrojů a programů. Politika územního rozvoje již vymezuje i nezastavování v záplavových území. Politika architektury pamatuje na nezastavěné území a jeho hodnoty. Územní plánování má koordinační úlohu. Je připraven plán v rámci IROP na zpracování územních studií krajiny a bude zaměřen na problémy v nezastavěném i zastavěném území. Bude možné napomoci řešit mnoho nápadů, které zde vzniknou.

Bylo navrženo pořadí zpracování pojmosloví, analýza a tvorba vize.

Studie krajiny i územní plán by vytvořily dobrý podklad i vůči pozemkovým úpravám. Spolupráce MMR a MŽP v oblasti územního plánování se výrazně zlepšuje.

Svod analýza by mohla obsahovat i vztah obyvatel ke krajině. Strukturu svod analýzy a matrice by mohla vycházet z 12 bodů, z právní analýzy pojmu krajiny v právním řádu.

Výstupy výboru je třeba nasměřovat i na MPO, aby průmyslové zóny a podnikání bylo zaměřeno převážně do brownfields, renovací a adaptací stávajícího fondu budov tak, aby nevznikaly další zábory půdy a prostoru výstavbou na zelené louce. Zde se boj o prostor prohrává každým dnem (15 ha denně).

Není využívána úmluva o architektonickém dědictví např. u hospodářských barokních domů v krajině. Definování kulturní krajiny chybí v zákoně o památkách a bylo by vhodné podnítit diskusi k dořešení.

Závěry:

Výbor prodiskutoval a příznivě přijal zaměření plánu práce pracovní skupiny pro krajinu. Plán bude průběžně doplňován o naléhavá témata.

Práce se soustředí na témata, kde je významně potřeba koordinace resortů i dalších subjektů a bude sestaven bližší harmonogram.

Je důležitá precizace pojmů a rovněž velmi přesně definovat cíle v krajině.

Je potřeba nalézt pro jednotlivé typy krajiny existující problémy a provést rešerši existujících nástrojů a programů.

Výbor přijal a vzal na vědomí plány práce jednotlivých pracovních skupin.

5) Různé

A) Byla podána podrobná informace o vývoji novely zákona k zemědělskému půdnímu fondu.

Několik let starý návrh novely zákona k zemědělskému půdnímu fondu měl původně nepřijatelnou sadu výjimek. Byl proto předložen nový návrh a projednán vládou bez závažných připomínek a bez rozporů byl vládou předložen do parlamentu.

V Senátu PSP ČR však bylo vytvořeno 14 pozměňovacích návrhů, z nichž 6 pozměňovacích návrhů senátorů je proti smyslu vlastního zákona.

Senát nezohlednil ani údaje z poslední Zprávy o ŽP a statistik, kde jsou dokladovány neudržitelně vysoké zábory půd, kontaminace půd i vlastní ztráta půdy erozí.

Diskuse:

Pokud by prošly pozměňovací návrhy senátu, tak by byl zákon na ochranu půdy nejslabší v Evropě. Veřejnost nemá potřebné informace, média se seriózně nevěnují problematice a občanská společnost neví, na koho se obracet. Roční zábor 5 000 ha půdy v ČR je alarmující a neudržitelný.

Výbor navrhuje pověřit předsedu, aby vystoupil na RVUR k problematice půdy. Do komunikační strategie a do médií je třeba zahrnout i kampaň na ochranu půdy a krajiny.

Předchozí zákon prošel těsně před rozpuštěním sněmovnou, vrátil se s drobným pozměňovacím návrhem, ale sněmovna byla rozpuštěna.

Rok 2015 je rokem půdy. Jsou oslovována různá média avšak marně. Německo si spočetlo, že by za 300 let přišlo o veškerou půdu a proto vytvořilo účinná restriktivní opatření a limity. Každý den se v Česku ztrácí 15 ha půdy.

Předseda poděkoval MZe za spolupráci, které mělo ještě přísnější stanovisko a odmítalo jakýkoliv pozměňovací návrh senátorů.

Prolomení limitů těžby uhlí by znamenalo další zábory půdy, těžaři nemají zájem o krajinu a vyvádějí zisky jinam.

Zákon by měl chránit nejen kvantitu půdy, ale i kvality půdy. Jsou blokovány vyhlášky. Na jižní Moravě mizí i černozemě.

Výbor by měl vystoupit s oficiální zprávou a měl by formulovat doporučení vládě, že z poslanecké sněmovny odešel přijatelný návrh, ale odmítá další změny, které vkládá senát.

Je vhodné po každém výboru vytvořit tiskovou zprávu. Jsme znepokojeni s vývojem z hlediska ochrany zemědělského půdního fondu. Odborná veřejnost má očekávání od Výboru RVUR. NNO vydaly tiskovou zprávu, která však nebyla novináři využita. Výbor a jeho členové by mohli alespoň vytvořit materiál pro tvorbu tiskové zprávy.

Za peníze holandské vlády kupují obyvatelé Nizozemí v Česku půdu, kam se stěhují v rámci adaptace na klimatické změny.

Do výjimek navrhované senátem by patřila např. i výstavba letišť, provozních i skladovacích hal a je rovněž závažným rizikem vytvoření korupčního prostředí při řešení lukrativních výjimek.

Závěr:

Výbor pro krajinu, vodu a biodiverzitu pečlivě projednal situaci ohledně pozměňovacích návrhů senátorů k zákonu na ochranu zemědělského půdního fondu. Výbor je znepokojen vážností situace a poukázal na velmi závažné sociální, ekonomické i environmentální důsledky a rizika, které by vnesl do návrhu zákona soubor nevhodných pozměňovacích návrhů senátorů. Výbor především poukazuje na skrytá nebezpečí, které by zdánlivě populární změny přinesly do zákona a které by v praxi vedly k absolutnímu oslabení a ztrátě regulace a nakonec k eskalaci vlastní fyzické ztráty půdy a vedli by též i k masivní zahraniční exploataci půdy v České republice. Výbor poukazuje i na vytvoření vysoce rizikového korupčního prostředí, které by znamenal senátní návrh změn a výjimek a na nevratnou ztrátu zemědělského půdního fondu, která nyní dosahuje neudržitelného rozsahu 5 000 ha ročně. Oslabený zákon by tak byl v Evropě nejslabším zákonem na ochranu půdy. Tvorba půdy je natolik pomalý proces, (kdy zvětráváním hornin vzniká 1 mm půdy až během 1000 let), že je považována za neobnovitelný zdroj. Výbor se plně staví za původní vládou a parlamentem projednaný vládní návrh zákona a apeluje na nutnost zásadního řešení nedostatečné ochrany zemědělského půdního fondu i ochrany krajiny i půdy jako takové. Výbor vyzval své členy k široké osvětě k problematice ochrany půdy.

Výbor zároveň pověřuje předsedu výboru, aby závažnou situaci presentoval na jednání RVUR dne 19. 2. 2015 a požádal o pomoc s řešením situace Radu vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR).

B) Předseda podal informaci o činnosti Meziresortní pracovní skupiny ke krajině a informoval o připravované konferenci ke krajině

C) Předseda podal informaci k Ceně české krajiny a o jednání s Českou televizí o přípravě série pořadů.

D) Aktualizace Státního programu ochrany přírody a krajiny.

MŽP připravuje aktualizaci Státního programu ochrany přírody a krajiny. Je plánována široká spolupráce s ostatními resorty, akademickou sférou i nevládními organizacemi. Aktualizovaný dokument v roce 2009 bude potřeba opět aktualizovat i vzhledem k naplňování Evropské úmluvy o krajině.

E) Operační program Životní prostředí

Jiří Klápště podrobně představil cíle i podpůrné aktivity, alokace, osy (příloha).

Mimo jiné doplnil důležité informace: Po diskusi s Evropskou komisí bude sídelní zeleň vázána na provázanost s prostupností a vazbou na související krajinu a zvýšení biodiverzity (nejedná se o prosté obnovování parků). Podpora bude koncipována ke zvýšení biodiverzity.

Změny: Natura je pod společným cílem, bude možné financovat plány ÚSES, studie územní zeleně, u sídel nad 10 000 obyvatel bude výhodou zpracovaný systém územní zeleně. Bude muset být zpracován jasný koncept, jinak bude obtížné získat dotaci. Je tlak na systémový přístup k péči o sídelní zeleň. Stabilizace sesuvů přesunuty. Forma výše podpory bude obecně 85% (rybníky např. 50% a revitalizace 100%). Schválení bude později vzhledem ke služebnímu zákonu. MŽP je však připraveno již nyní.

F) Vhodné by bylo diskutovat i programu rozvoje venkova.

G) Na jednáních je možnost presentovat významná témata v komprimované formě během 8 – 10 minut. I dobré příklady ze své praxe nebo ze zahraničí.

H) Vznikl požadavek na podání informace o Nařízení EU o invazních druzích a jak by mělo být implementováno v ČR.

CH) Doporučuje se členům sledovat plán práce legislativních i nelegislativních prací vlády a tak v předstihu již včas se podílet na tvorbě nejlepších řešení a upozornit ostatní na související problematiku (např. bude zákon k liniovým stavbám, bude zákon o kulturních památkách).

Příští setkání je plánováno dle dlouhodobého harmonogramu na čtvrtek 12. 2. 2015.

Konference ke krajině bude 12. 3. 2015 a zároveň tak bude akce našeho Výboru a prostor pro vystupování členů.

Předseda výboru Vladimír Dolejský poděkoval všem za aktivní spolupráci a popřál uzdravení nepřítomným členům výboru.

Zapsal: Jiří Bendl, tajemník Výboru pro Krajinu, vodu a biodiverzitu